

NIDAROS DOMKIRKES
RESTAURERINGSARBEIDER

ÅRSRAPPORT 2014

NIDAROS DOMKIRKES RESTAURERINGSARBEIDER

ÅRSRAPPORT FOR 2014

INNHold

INNHold	2
I LEDERS BERETNING	3
II INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	4
III ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	7
SAMLET VURDERING AV RESULTATER, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK I 2014	7
1 RESTAURERING OG VEDLIKEHOLD AV NIDAROSDOMEN OG ERKEBISPEGÅRDEN	11
1.1 NIDAROSDOMEN - KONGEINNGANGEN	11
1.2 NIDAROSDOMEN – ORGELPROSJEKTER.....	13
1.3 ERKEBISPEGÅRDEN – ARTILLERIBYGGET	15
1.4 ERKEBISPEGÅRDEN - KONSERVERING AV DEKORASJONER REGALIEROMMET	15
1.5 ERKEBISPEGÅRDEN – SIKRING AV HVELVET I NORDFLØYAS KAPELL.....	16
1.6 EKSTERNE OPPDRAG	17
2 FORSKNING OG UTREDNING	18
2.1 FORSKNING	18
2.2 UTREDNING.....	19
3 SIKKERHET OG BEREDSKAP	20
3.1 SIKKERHET OG BEREDSKAP	20
4 FORVALTNING, DRIFT OG VEDLIKEHOLD (FDV)	22
4.1 DRIFT OG VEDLIKEHOLD (FDV).....	22
5 PUBLIKUMSRETTE VIRKSOMHET	23
5.1 BESØK OG OMSETNING	24
5.2 KOMMUNIKASJON	26
5.3 FORMIDLINGSTILBUD.....	26
5.4 PILEGRIMER.....	28
5.5 UTSTILLINGSVIRKSOMHET.....	29
5.6 KVALITET OG SERVICE	30
6 NASJONALT KOMPETANSESENTER FOR RESTAURERING AV VERNEVERDIGE BYGNINGER I STEIN	31
6.1 KOMPETANSESENTERET.....	31
IV STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	33
V VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER	36
VI ÅRSREGNSKAP	38

I Leders beretning

For Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider kan året 2014 beskrives fra to synsvinkler:

Et år preget av jubileer, fest og fullføring. Og et år med store utfordringer på vedlikeholds- og restaureringssiden delvis knyttet til forhold vi selv ikke har kontroll over.

Første halvår ble preget av 200-års jubileet for grunnloven. Det startet med markering av domkirken som valgkirke i februar og fikk sitt høydepunkt med innvielsen av Steinmeyerorgelet. Helt etter planen ble det nyrestaurerte orgelet tatt i bruk 17. mai. Ved den offisielle festgudstjenesten 20. mai var DDMM Kongen og Dronningen til stede sammen med stortingspresidenten, statsministeren og en lang rekke gjester. Vi hadde i denne forbindelse åpnet utstillingen «Arven fra Nidaros» og vært med på to bokutgivelser. I juni var vi vertskap for årsmøtet i Europäische Dombaumeisterverein, med representanter fra nesten hundre europeiske katedraler samlet til et ukelangt seminar, og vi har gjennom året deltatt ved en rekke spesialseminar og konferanser i inn- og utland.

Ved årets start fryktet vi at måltallene for egeninntjening ville bli vanskelig å nå, ikke minst fordi kirken måtte holdes stengt store deler av første tertial. Smidighet i publikumsmottaket og stor innsats fra de ansatte gjorde at frykten kunne gjøres til skamme og budsjettmålene oppnås med god margin.

Arbeidet med demonteringen av Kongeinngangen kunne tas opp igjen da orgelet var på plass, og dette hovedprosjektet – sammen med en rekke andre større og mindre prosjekter i katedralen har hatt en god progresjon. Parallelt med dette måtte hvelvingene i kapellet i Erkebispegården settes i stand. Et prosjekt som ikke var planlagt, men nødvendiggjort av at elementer av murpussen i taket begynte å slippe. Vi kom også i gang med prøve-restaurering av noen mindre felt av kalkmaleriene i Erkebispegårdens regalierom, et prosjekt som har behov for akutt oppfølging. Til sist må vi nevne restaureringen av Artilleribygget, som er det prosjektet som har hatt dårligst progresjon i forhold til både planer og ønsker. Avklaringen omkring prinsippene for fundamentering av bygningens hovedkonstruksjon har tatt svært lang tid. Utvendig er bygningen for en stor del satt i stand, men i det innvendige har vi mer eller mindre stått på stedet hvil i et år. Vi venter på endelige avklaringer og godkjenninger for å kunne føre dette prosjektet videre.

Vi merker at en del av de tekniske installasjonene i bygningsmassen har nådd store vedlikeholds- og utskiftingsbehov. En rekke varmevekslere er skiftet, og mengden av løpende vedlikeholdsoppgaver er økende. Vi må regne med at dette er en tendens som vil holde seg i de kommende år.

I tillegg til primæroppgavene har NDR ofte en rolle som støttefunksjon til arrangement, markeringer og jubileer for sentrale, regionale og lokale samarbeidsparter. Dette året har vi løst oppgaver i forbindelse med den tyske forbundspresidentens statsbesøk, Norges markering av grunnlovsjubileet på Island og tusenårsjubileet for Olav Den Helliges dåp i Rouen. Ved de to siste anledninger ble det også bidratt med nyhuggede monumenter/minnesteiner fra verkstedet.

NDR har ansatte som har et høyt engasjement for å løse vårt oppdrag med å sikre at Nidaros Domkirke og Erkebispegården bevares, utvikles og formidles som levende byggverk, og at vi stadig skal utvikle oss som nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.

Med vissheten om høy grad av måloppnåelse og god kontroll på økonomien presenterer vi med dette, årsrapporten for 2014.

Steinar Bjerkestrand
Direktør

II Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) ble etablert allerede i 1869, med formål å gjenreise Nidarosdomen.

I dag er vårt samfunnsoppdrag

**å sørge for at Nidaros domkirke og Erkebispegården
bevares, utvikles og formidles som levende byggverk.**

NDR skal forvalte bygningene på dette grunnlag og samarbeide med berørte kirkelige instanser og antikvariske myndigheter slik at bygningene kan forvaltes på en best mulig måte. Nidaros domkirke og Erkebispegården skal utvikles etter sin egenart og bygningene skal formidles som levende kulturminner og kirkelige byggverk.

Kulturdepartementet har i tildelingsbrevet gitt følgende mål for 2014:

1. Nidarosdomen og Erkebispegården ivaretas gjennom et planmessig vedlikehold som baserer seg på forskning og anerkjente konserveringsmetoder.
2. Nidarosdomen og Erkebispegårdens historie blir formidlet til publikum.
3. NDR opprettholder sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein.

Våre

SAMSPILLVERDIER

Åpenhet – skaper tillit, gir trivsel og kunnskap

Respekt – gir trygghet for at alle skal føle seg verdsatt og kunne yte sitt beste

Samhold – bygger fellesskap på tvers av arbeidsoppgaver og avdelinger

OMDØMMEVERDIER

Pålitelig – NDR skal opprettholde et godt omdømme i møte med publikum og kunder

Kreativ – Vi skal alltid utføre våre arbeidsoppgaver på en stadig bedre måte

Kompetent – NDR skal ha medarbeidere med høy kompetanse innenfor alle felt

Strategiske mål for perioden 2012-2015:

1. NDR skal gjennom høy faglig kompetanse innenfor forskning og tradisjonelle håndverksmetoder gjennomføre planmessige restaureringsprosjekter på Nidaros domkirke og Erkebispegården, og være ledende håndverksbedrift på nasjonalt plan innenfor våre fagområder. Intern opplæring og etterutdanning opprettholdes og videreutvikles slik at vi til enhver tid innehar nødvendig kompetanse for å løse de oppgaver NDR er satt til å utføre. Restaureringen av Kongeinngangen vil ha hovedfokus i den kommende perioden.
2. NDR skal forvalte, drifte og vedlikeholde våre bygninger på et kvalitativt høyt nivå. Vi skal i perioden hente inn etterslepene i gjeldende forvaltnings-, drifts- og vedlikeholdsplan og være á jour med utskiftninger i de tekniske anlegg.
3. NDR skal gjennom kompetente og engasjerte medarbeidere formidle kunnskap om Nidaros domkirke og Erkebispegården og skape opplevelser av høy kvalitet med historisk sus. Bedre kjennskap til NDR, bygghytta og anlegget skal gi økt besøk og sikre det økonomiske grunnlaget for videre drift.
4. Med utfordrende og spennende arbeidsoppgaver og et trygt og godt arbeidsmiljø skal NDR være en god og attraktiv arbeidsplass. Vi skal ha en åpen kultur og et godt ytringsklima preget av respekt og samhold.

Organisering

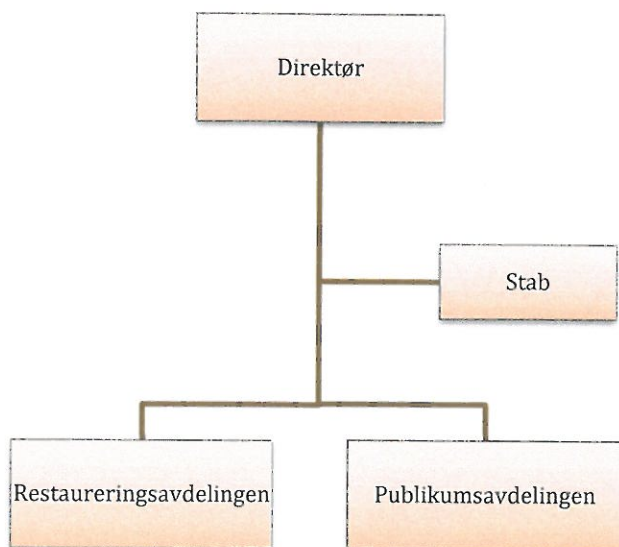
NDR sitt styre er oppnevnt av departementet, og har følgende medlemmer:

Styreleder:	Anne Kathrine Slungård
Nestleder:	Jan Oddvar Skisland
Styremedlemmer:	Bispemøtets preses Helga Haugland Byfuglien Ellen Tveit Klingenberg Odd Inge Holmberget (ansattes representant)
Varamedlemmer:	John Egil Bergem Randi Sakshaug Gry Kleven (ansattes representant) Kristin Bjørlykke (ansattes representant)

NDR er organisert med to avdelinger i tillegg til stab med administrasjon, økonomi og personal. Arbeidsområdene i Restaureringsavdelingen er forskning og utredning, verksteder, drift og sikring. NDR har håndverkere innen fagene steinhugging, blyglass, gipsmaker, mur, smed og snekker/tømrer. Publikumsavdelingen har ansvar for formidling og utstilling, kommunikasjon og markedsføring.

Ledelsen består av:

Direktør:	Steinar Bjerkestrand
Avdelingsdirektør Restaureringsavdelingen:	Marie Louise Anker
Avdelingsdirektør Publikumsavdelingen:	Inge Sørgård (ny)
Økonomisjef:	Jill Løhre
Administrasjonssjef:	Else-Marie Galåen

Nøkkeltall 2014

Drift		2013	2014
Årsverk	<i>Antall</i>	62,7	60,3
Samlet tildeling	<i>Kroner</i>	56 198 000	54 387 000
Samlet inntektskrav	<i>Kroner</i>	-20 219 000	-20 927 000
Utnyttelsesgrad	<i>Prosent</i>	97	97
Sum driftskostnader	<i>Kroner</i>	62 630 000	65 521 000
Sum driftsinntekter	<i>Kroner</i>	64 563 000	66 899 000
Lønnsandel av driftskostnader	<i>Prosent</i>	56,1	56,2
Lønnsutgifter pr. årsverk	<i>Kroner</i>	561 000	611 000

Publikumsrettet virksomhet		2012	2013	2014
Billettsalg	<i>Kroner</i>	9 857 000	10 686 000	11 297 000
Varesalg	<i>Kroner</i>	5 731 000	5 219 000	6 015 000
Utleievirksomhet	<i>Kroner</i>	1 379 000	1 850 000	1 501 000

III Årets aktiviteter og resultater

Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk i 2014

Målet med statens bevilgning til NDR er at Nidaros Domkirke og Erkebispegården skal bevares, utvikles og formidles som levende byggverk. Resultatene viser at vi innen restaurering og vedlikehold nådde alle vesentlige krav og mål, med unntak av rehabiliteringsprosjektet Artilleribyget. Dette skyldes imidlertid forhold vi ikke har kunnet påvirke (se pkt. 1.3).

I 2014 har vi jobbet med å gjøre vår restaureringskompetanse mere kjent, gjennom markedsføring og deltakelse på nasjonale og internasjonale konferanser og seminar, hvor vi også har bidratt med presentasjoner og foredrag.

Innen forskning- og utredning er måloppnåelsen noe lavere. Langtidssykemelding har påvirket planlagt aktivitet, men resultatet vurderes allikevel som tilfredsstillende på de fleste punkter.

Publikumsavdelingen fikk ny leder i 2014 etter en periode med vakanse i stillingen. Det er gjennom året jobbet godt med utvikling av formidlingstilbudene til publikum. Kirkelig Fellestråd i Trondheim hadde ansvar for at et nyrestaurert Steinmeyerorgel ble innviet 17. mai, og vi bisto restaureringsprosjektet på mange plan. På grunn av en lang intonasjonsperiode var kirken stengt for publikum i store deler av perioden fram mot dette, noe som førte til lavere besøkstall i forhold til tidligere år. Butikksalget har gått bra, mens det har vært noe lavere utleievirksomhet.

Samlet sett er vi godt fornøyde med resultater og måloppnåelse i 2014.

Demontering av Kongeinngangen

Resultatkrav og styringsparametere

Identifisering og valg av styringsparametere for å kunne foreta en god vurdering av måloppnåelsen, har vist seg å være en utfordring for virksomheten. Vi prioriterer imidlertid dette arbeidet og håper at 2015 vil gi oss mer stabile styringsparametere.

Oppgave	Resultatkrav	Resultat		Kommentar
Restaurering og vedlikehold av Nidarosdomen				
Restaurering av Kongeinngangen	Å jour	Ikke helt à jour.	Yellow	Tilfredsstillende
Sikre klebersteinleveranser	Å jour	Å jour	Green	Testing og uttak viser god kvalitet.
Orgelprosjekter	Ferdig innen tidsplan.	Ferdig innen tidsplan.	Green	Steinmeyerorgelet ferdigstilt innen tidsfrist. Kororgel etter planen.
Restaurering og vedlikehold av Erkebispegården				
Totalrehabilitering av Artilleribygget	Å jour	Ikke à jour	Red	Skyldes eksterne forhold.
Konservering av dekorasjoner i Regalierommet	Å jour	Å jour	Green	Fase 1 er gjennomført.
Sikring av hvelvet i Nordfløyas kapell	Ikke planlagt oppgave.	Ferdigstilt	Green	
Forskning og utredning				
Doktorgradsavhandling Oktogonen	Å jour	Å jour	Green	
Andre forskningsprosjekt	Å jour	Ikke à jour	Yellow	Delvis måloppnåelse.
Arkiv og samlinger	Å jour	Ikke à jour	Yellow	Skyldes eksterne forhold.
Sikkerhet og beredskap				
Sikkerhet og beredskap	Å jour	Å jour	Green	Planlagte tiltak er i stor grad gjennomført.
Steinfall Nidarosdomen	Å jour	Ikke à jour	Yellow	Tilfredsstillende
Forvaltning, drift og vedlikehold				
Drift og vedlikehold	Å jour	Ikke à jour	Yellow	Tilfredsstillende
Publikumsrettet virksomhet				
Billettsalg	Nå en omsetning på 9,7 mill. kr.	Omsetning lik 11,3 mill. kr.	Green	Omsetningskravet nådd.
Butikksalg	Nå en omsetning på 5,5 mill. kr.	Omsetning lik 6,0 mill. kr.	Green	Omsetningskravet nådd.
Utleie	Nå en omsetning på 1,6 mill. kr.	Omsetning lik 1,5 mill. kr.	Yellow	Tilfredsstillende.
Kommunikasjon	Økt besøk på sosiale medier.	Økning.	Green	God utvikling på kvalitet og treff på sosiale medier.
Formidlingstilbud	Å jour	Å jour	Green	Planlagte tiltak er gjennomført.
Pilegrimer	Å jour	Å jour	Green	Planlagte tiltak er gjennomført.
Utstillingsvirksomhet	Å jour	Å jour	Green	Planlagt utstilling etablert.
Nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein				
Kompetansesenteret	Å jour	Ikke à jour	Yellow	Tilfredsstillende.

Risikostyring

Risikovurdering knyttet til målene for 2014 viste stor risiko knyttet til framdriften i rehabiliteringen av Artilleribygget i Erkebispegården. Det var her stor usikkerhet rundt valg av fundamenteringsmetode og eventuelle arkeologiske utgravinger. Forholdene ble ikke avklart med Riksantikvaren, og risikoen er ikke redusert.

NDR er avhengig av å ha løpende tilgang på kleberstein av god kvalitet. Grunnesbruddet i Målselv, Troms som vi har benyttet i flere år, er ikke lenger tilgjengelig. Tester og muligheter for uttak av stein fra Dalhaugen ved Mosjøen, viser gode resultater så langt, og risikoen er dermed redusert.

Nyhugging av stein fra Grunnes, Målselv til Kongeinngangen

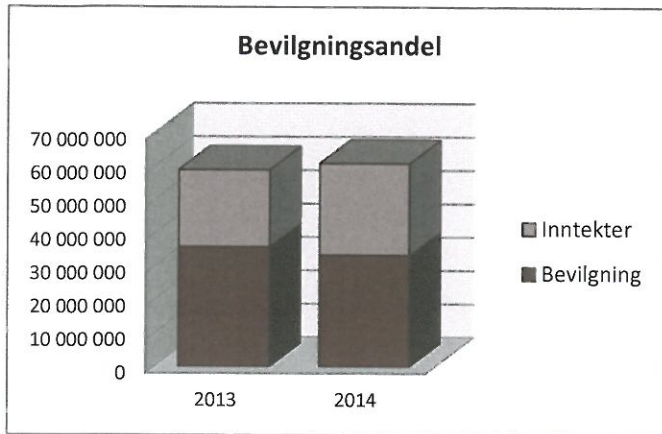
Det var også knyttet risiko til vårt historiske arkiv som består av bilder, tegninger og foto helt tilbake fra 1869. Materialet skal avfotograferes og digitaliseres. Materialer på rull skal også konserveres. Det er inngått avleveringsavtale med Statsarkivet, men det har vist seg utfordringer med spesialformatene. Risikoen er redusert ved at materialet oppbevares midlertidig hos Trøndelag Folkemuseum, som har sikrere oppbevaringsforhold enn NDR.

Det jobbes kontinuerlig med å bedre sikkerheten. Det er iverksatt flere tiltak; fra å hindre steinfall fra domkirken til økt arbeid med brann- og sikkerhet. Det er i løpet av året vedtatt krise- og beredskapsplan. Risikoen vurderes redusert, men er avhengig av systematisk oppfølging og oppdatering.

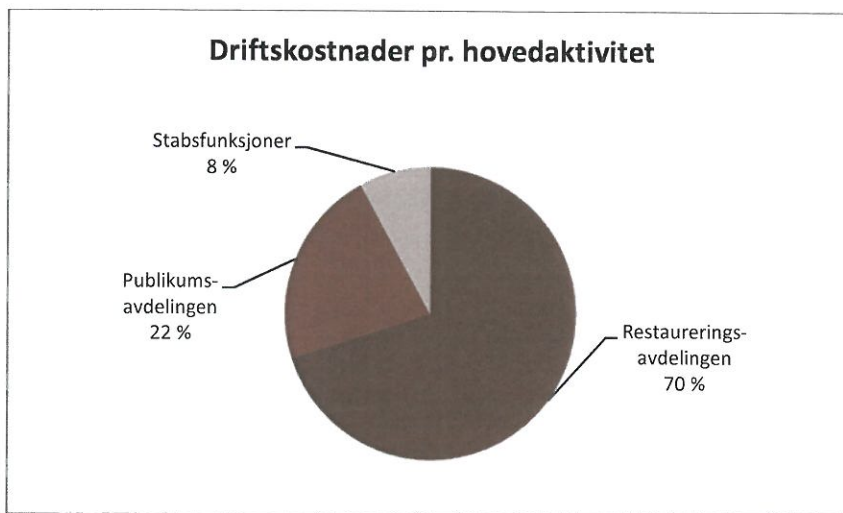
Det var forventet en nedgang i besøkstallet på grunn av planlagt stenging av Nidarosdomen i forbindelse med orgelarbeidene. Nedgangen ble lavere enn fryktet, men var allikevel merkbar.

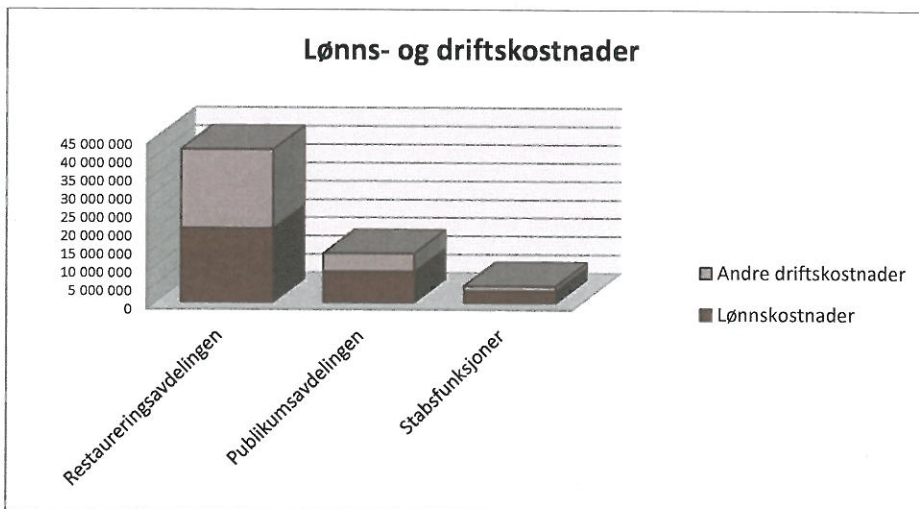
Ressursbruk

Bevilgningandel viser andel inntekt fra bevilgning i forhold til NDRs samlede inntekter. I 2013 utgjorde andel bevilgning 61,8%, mens den i 2014 var 54,8%.

Diagrammet viser at Restaureringsavdelingen, med drift, vedlikehold og forskning er det største satsningsområdet. Deretter kommer Publikumsavdelingen. Stabsfunksjonene utgjør en lav andel med 8%. I neste diagram vises fordeling på lønns- og driftskostnader.

Hovedmål 1:

Nidarosdomen og Erkebispegården ivaretas gjennom et planmessig vedlikehold som baserer seg på forskning og anerkjente konserveringsmetode

1 Restaurering og vedlikehold av Nidarosdomen og Erkebispegården

1.1 Nidarosdomen - Kongeinngangen

Hovedprosjektet på Nidarosdomen er restaurering av Kongeinngangen på kirkens søndre fasade. Arbeidet startet opp høsten 2010 og er planlagt fullført senest i 2020.

Periodemål for 2014

- Ferdigstille demontering av Kongeinngangen.
- Gjennomføre konservering og ny-hugging av stein med tanke på oppstart muring våren 2015.
- Gjennomføre prosjekter for å skaffe til veie kleberstein.
- For å sikre steinleveranser de kommende år, er det nødvendig å jobbe målrettet i 2014 for å opprette en stabil leveranse av stein.
- Utvikle kalkmørtel av optimal kvalitet. (Se pkt. 2.1.3)
- Løpende dokumentasjon og kvalitetssikring.
- Informasjon og formidling til fagmiljø og publikum om arbeidet.

Måloppnåelsen ansees som tilfredsstillende. Det har vært noen forsinkelser på grunn av manglende personalressurs. Dette skyldes hovedsakelig uforutsette arbeider som måtte gjøres i Erkebispegårdens kapell (pkt. 1.5), og etterarbeider etter restaureringen av Steinmeyerorgelet (pkt. 1.2). Det var planlagt benyttet ca. 10 årsverk på Kongeinngangen, mens drøye 7 årsverk ble utført.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Nyhugging og reparasjon av stein har pågått fortløpende. Spesielt har det vært stort fokus på reparasjon. Her har det blitt utviklet og utprøvd nye metoder og rutinebeskrivelser er utarbeidet. Mye reparasjonsarbeid gjenstår fortsatt, da en stor prosentandel av Kongeinngangens steiner har større eller mindre skader som må utbedres.

Kongeinngangen under demontering. Hovedbuen er tatt ned, og bare forskalingen står igjen.

Det har også inneværende år blitt benyttet stein fra bruddet i Målselv. Dette bruddet er ikke disponibelt lengre, så vi har brukt av vårt eget restlager. Vi har begynt å bruke stein fra Dalhaugen ved Mosjøen. Ca. 30 tonn med løsblokk ble hentet fra bruddet i sommer. Det er utført omfattende tester av steinkvaliteten i samarbeid med Norges Geologiske Undersøkelser (NGU), Sintef og Per Storemyr, Archaeology & Conservation Services. Alle tester viser at Dalhaugensteinen høyst sannsynlig vil stå seg godt mot vær og vind i det trønderske klimaet. Det kan imidlertid se ut til at de av blokkene som ikke er sprukket, er noe harde å bearbeide. Dette medfører at vi må påregne større tidsforbruk ved hugging av stein fra denne forekomsten enn ved hugging i mykere stein.

Løsblokker av kleberstein, Dalhaugen ved Mosjøen. Blir dette framtidens stein som skal benyttes på Nidarosdomen?

På tross av sein oppstart på demonteringsarbeidene i år, mener vi at arbeidet har gått bra. Fremdriften var god, og minimalt med skader ble påført steinene under arbeidet. Det gjenstår å demontere 14 skift (lag med stein inklusive mørtelfuge) av totalt 52 skift. De siste 14 skiftene er i hovedsak middelalderstein. Dette innebærer store steiner med svært tynne fuger, som kompliserer en skånsom demontering.

På dokumentasjonsiden er det etablert gode rutiner. Vi har opprettet systematiske dokumentasjonsrutiner i hele produksjonsprosessen, fra tegninger til ferdig oppmurt stein.

Testing av ulike mørtelkvaliteter for bruk på Kongeinngangen er også utført i 2014. Det er gjennomført en rekke verkstedomvisninger, hvor Kongeinngangsprosjektet har vært en naturlig rød tråd i omvisningene.

Utfordringer og risiko

Ut i fra risikoene som ble vurdert i årets arbeidsplaner er følgende gjort:

- a) Mangel på stein: Det er hentet ut løsblokk fra bruddet Dalhaugen ved Mosjøen. Kvalitetsundersøkelser er foretatt, og de viser at steinen er av god kvalitet, om enn noe hard for hugging.
- b) Manglende personalressurs: Noe begrenset personalressurser først og fremst i forbindelse med demontering. Kom i gang først i månedsskifte mai/juni på grunn av andre prekære oppgaver.
- c) Uforutsette bygningstekniske problemer: De praktiske arbeidene som er utført inneværende år er ikke rammet av uforutsette bygningstekniske problemer.

Ressursbruk

Kongeinngangen er et prosjekt der personalressursene står for den store ressursbruken. Ca. 7 årsverk er brukt på prosjektet inneværende år. Materialkostnadene i prosjektet er minimale i forhold til personalressursene.

Moderne teknologi benyttes under dokumentasjonen av arbeidene på Kongeinngangen.

1.2 Nidarosdomen – Orgelprosjekter

Kirkelig Fellesråd i Trondheim har ansvar for orgelprosjektene med restaurering og ombygging av Steinmeyerorgelet som startet høsten 2012. Orgelbau Kuhn, Sveits utførte oppdraget, mens NDR var sterkt delaktig i monteringsarbeidet med bl.a. logistikk og koordinering av tekniske fag. NDR dokumenterte monteringsarbeidet med daglige systematiske fotografier. Orgelet ble fullført og tatt i bruk i henhold til planen, 17. mai 2014.

Orgelprosjektene omfatter også bygging av nytt kororgel, som planlegges ferdig i 2015. NDR har en rekke oppgaver dels i direkte tilknytning til orgelprosjektene, dels som en følge av disse.

Periodemål 2014

- Alle konstruksjoner og tekniske installasjoner direkte knyttet til Steinmeyerorgelet skal være ferdigstilt til 17. mai 2014.
- Bygningsmessige og tekniske endringer i Nidarosdomens kirkerom som kommer som konsekvens av orgelrestaureringen, skal være ferdigstilt innen 17. mai 2014.
- Utbedring av andre bygningsmessige og tekniske løsninger i anledning orgelrestaureringen skal være ferdigstilt innen utgangen av 2014.
- Planlegge, og klarlegge bygningsmessige konsekvenser for installasjon av kororgel innen 1. oktober 2014.
- Registrering og dokumentasjon av bygningsdeler og -detaljer som har vært eller vil bli utilgjengelige ved oppstilling av kororgel skal være ferdig innen utgangen av 2014. Spesielt søndre kor-triforievegg.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Alle konstruksjoner og installasjoner knyttet til Steinmeyerorgelet ble ferdig i tide. Likeså var alle bygningsmessige og tekniske endringer i forbindelse med restaureringen ferdige da orglet ble tatt i bruk den 17. mai.

Det nye handiaptoalettet med tilsluttende gang, lagerarealer og heis, sto ferdig til jul 2014. Små flikkarbeider av snekker, murer og maler gjenstår.

Det er kartlagt, lagt planer og gjennomført tiltak for å kunne ta i mot det nye kororglet i 2015. Utformingen av orglet medførte at det ikke var behov for store registerings- og dokumentasjonsarbeider på de omkringliggende bygningsdeler. Fotodokumentasjon av de bygningsmessige arbeidene er utført underveis.

Forsterkning av kor-triforiegulv og opprettingsarbeider er gjennomført i henhold til tidsplan, og triforiet er klargjort for orgelbygger for montering av nytt kororgel. Totalt sett framstår korets søndre triforium meget bra og målene er nådd.

Utfordringer og risiko

- a) Tilgjengelige personalressurser: Det ble gjort noen interne omrokkeringer av personalet slik at det ble nok personalressurser på prosjektet.
- b) Manglende eller forsinkede godkjenninger: NDR har sendt inn nødvendige søknader etter å ha mottatt grunnlagsmaterialet fra orgelbygger. Det mangler et par formelle godkjenninger fra Riksantikvaren, men disse manglene har ikke forsinket NDRs tilrettelegging for orgelet.
- c) Ikke rettidige leveranser: Gode bestillingsrutiner gjorde at dette ikke ble noe problem.
- d) Manglende økonomi til å gjennomføre prosjekt som følge av orgel ombyggingen: Ingen store overraskelser som medførte økonomiske utfordringer.

Ressursbruk

Det er benyttet 1,8 årsverk på orgelprosjektene i 2014. Prosjektet har også medført en del økonomiske utgifter i forbindelse med elektro/VVS og andre innkjøp opp i mot blant annet HC-toalettet.

1.3 Erkebispegården – Artilleribygget

Artilleribygget i Erkebispegården er under totalrehabilitering. Arbeidet ble påbegynt i 2010 og vil trolig ikke ferdigstilles før i 2016 – 2018. Totalprosjektet er kostnadskrevende og må dekkes innenfor NDRs årlige driftsbudsjett. Prosesser rundt nødvendige tillatelser og godkjenninger fra myndighetene er tidkrevende. Etter planen skal det etableres kontorer for publikumsavdelingen, eventuelt stab/administrasjon og kontorer for Rustkammeret, Forsvaret.

Periodemål for 2014

- Rehabilitering bygets hovedbæring og ferdigstille ytre fasader som grunnmur, vegger og tak.
- Revidere romprogrammering.
- Ferdigstille prosjektering av tekniske løsninger. Se framdriftsplan.
- Oppstart av innredningsarbeid/rekonstruksjon av interiører.
- Forlenge tillatelse og leie av brakkerigg for Rustkammeret.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

I 2013 og 2014 er det forsøkt å finne fram til fundamenteringsmetoder som er akseptable for den arkeologiske kulturarven i grunnen, og som er holdbare med tanke på grunnforholdene generelt. Det har vært løpende dialog med Riksantikvaren og fire forskjellige alternativ har vært utredet. I påvente av endelige avklaringer om fundamentering, er det gjennomført restaurering av tak og vegger. Arbeidene er utført av eksterne firma. Vestre og 2/3 av søndre fasade og veggkonstruksjon er restaurert og forsterket i noen ledd. Det er påvist blæring på de nyrestaurerte vinduene, uten at man med sikkerhet kan si hva som er årsaken. Forholdet er reklamert.

Fundamenteringen legger også premisser for den endelige konstruksjonsforsterkningen i bygningen og det videre arbeid med planløsning. Romprogram og funksjonskrav er innsamlet.

Utfordringer og risiko

Det har vært lang saksbehandlingstid hos Riksantikvaren og det er ennå ingen avklaringer i valg av fundamenteringsmetode. Midler avsatt til fundamentering er i stedet brukt til konsolidering og restaurering av yttervegger.

Ressursbruk

Det er i hovedsak brukt ekstern arbeidskraft i dette prosjektet. Det ble totalt benyttet kr. 3 429 000 i 2014, mens tilsvarende beløp for 2013 var kr. 4 578 000 og i 2012 kr. 3 442 000.

1.4 Erkebispegården - Konservering av dekorasjoner Regalierrommet

Regalierrommet i Erkebispegårdens Nordfløy har en svært sjelden dekor i norsk sammenheng og tilstanden på kalkmaleriene er dokumentert som svært alvorlig. Det er utredet forskjellige mulige tiltak for å forbedre tilstanden. Et flerårig utredningsarbeid sammen med firma AAF Restaurierungen, Sveits, der utviklingen er studert over tid, har gitt oss en utredning som anbefaler tiltak for å konsolidere den dekorative kalkmalingen og underlaget.

Periodemål 2014

Gjennomføre fase 1 for sikring og konsolidering i hht. anbefalinger.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Før arbeidets oppstart ble det gjennomført et miniseminar med konservator, kalkmalerikonservator og teknisk rådgiver fra Riksantikvaren. Konklusjonen var å prøve ut en festemetode med bruk av nanokalk og alkohol. Denne metoden ble prøvet ut på et par felt i løpet av sommeren, med svært lovende resultater. Fjerning av gamle reparasjoner av gips og reetablering av kalkpuss i sprekker er gjennomført i hele rommet. Rapport og videre framdriftsplan er mottatt fra AAF Restaurierungen.

Utfordringer og risiko

Det er nødvendig med ekstern spesialkompetanse for å gjennomføre arbeidene. Driftsmidler og nødvendige godkjenninger fra antikvariske myndigheter var en risikofaktor, men god dialog førte til at det planlagte arbeidet ble gjennomført i løpet av sommeren.

Ressursbruk

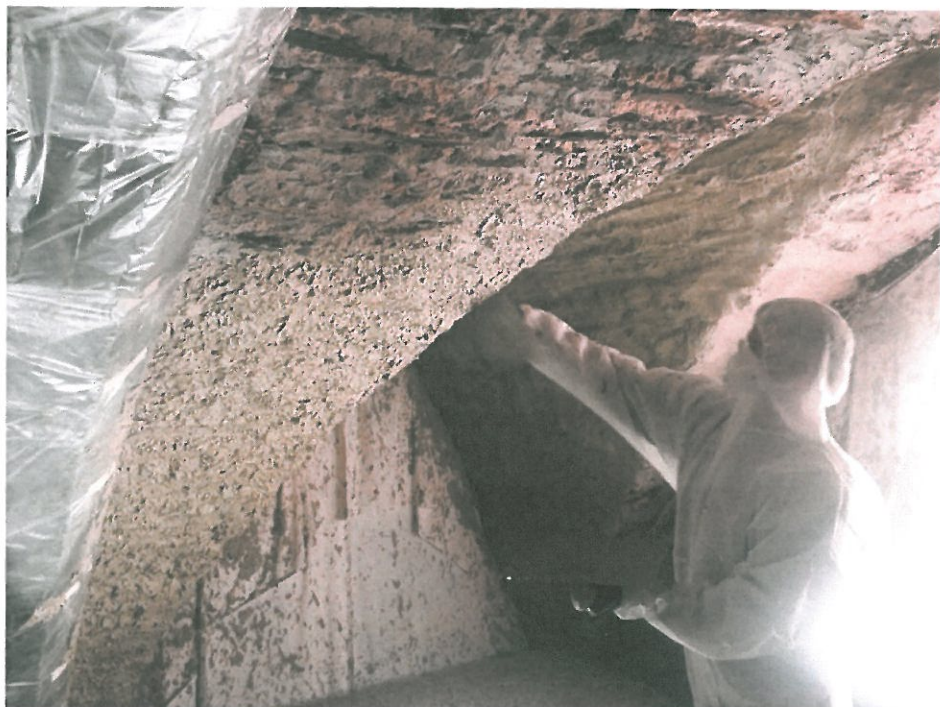
Kostnaden i 2014 er kr. 654 000.

1.5 Erkebispegården – Sikring av hvelvet i Nordfløyas kapell

I 2013 fikk vi alarmerende meldinger om at det falt stein og mørtelrester ned fra hvelvet i Nordfløyas østlige kapell. Det ble umiddelbart satt opp stiger og stillaser for å sikre hvelvet. De mest løse fragmentene ble tatt ned, men skadene var så omfattende at det ble besluttet å pusse hele hvelvet på nytt. Før dette arbeidet startet utarbeidet våre arkeologer en rapport hvor funn i rommet ble sammenstilt med historisk materiale. Fra NTNU ble det tatt ut prøver for datering, mens geologer fra NGU vurderte sammensetning og opprinnelse av steiner brukt til å bygge hvelvet. Dokumentasjonen og rapportene vil være nyttig for fremtidig forskning.

Pussarbeider i hvelvet i Nordfløyas kapell, Erkebispegården.

Viktig med godt verneutstyr når man jobber med kalkmørtel iblandet kumøkk 😊

Det praktiske pussarbeidet ble utført ved hjelp av gamle tradisjonelle materialer og håndverksmetoder. 0,7 årsverk ble brukt på prosjektet. I tillegg kommer tid fra arkeolog. Kuppet er satt i stand og gjenåpnet.

1.6 Eksterne oppdrag

Gjennom året mottar NDR en rekke eksterne oppdrag. Dette året kan vi nevne nedenstående prosjekter som en del av vår utadrettede virksomhet:

- Smia har laget ny kopi av spiret på Edøy kirke, Smøla.
- Steinhuggerne har restaurert bautaen over Titran-ulykken på Titran, Frøya.

Ny vindfløy til spiret på Edøy kirke.

- Glassverkstedet har utført en rekke eksterne oppdrag. Her kan blant annet nevnes restaurering av vinduene i Kroken kyrkje, Drangedal. Det er utarbeidet en rapport etter de store skadene på Victor Sparres glassmalerier i Stavanger Domkirke.
- Snekkerverkstedet har bistått Varanger museum med sin kompetanse.
- Murerverkstedet har utarbeidet en ny restaureringsplan for portalene på Baroniet Rosendal utenfor Bergen.
- Gipsverkstedet har restaurert stukkdetaljer i Sommergården, Trondheim.
- Minnetavle til Rouen i forbindelse med tusenårsjubileet for Olav den Helliges dåp.
- Kopi av Hertug Skules gravstein til Island.

Det er i tillegg utført en andre oppgaver som, skjæring av smelteovner for Sintef, restaurering av flere gravsteder både i støpejern og stein på Domkirkegården, smiarbeider til Rindal kirke, Strinda kirke, Melhus kirke, Leangen gård og Rådhuset i Trondheim. Flere restaureringsoppdrag fra glassverkstedet, blant annet i Vilhelm Storms gate og på Nidareid i Trondheim. Restaurering av vinduer i Tingvoll kirke, nytt vindu til Nattmannshuset på Trøndelag Folkemuseum og blyglassvindu med uglemotiv i den gamle Døveskolen i Trondheim for Statsbygg.

Restaurering av glassmaleri.

2 Forskning og utredning

2.1 Forskning

2.1.1 Oktogonen

Vår forsker Øystein Ekroll har siden 2009 jobbet med en doktorgradsavhandling PhD. «The Nidaros Cathedral Octogon. An Analysis of the Architectural and Symbolic Setting for the Veneration of St.Olav and the Early Medieval Royal Mausoleum».

Periodemål 2014

Gjennomføre fase 3 av 3 i PhD-arbeidet: Avhandling ferdigskrevet.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Avhandlingen er skrevet, men en del redaksjonelt arbeid gjenstår. Innlevering av avhandlingen planlegges i april 2015. Det er publisert artikler og holdt populærvitenskapelige foredrag om forskningsarbeidet.

2.1.2 Steinhuggermerker

Prosjektets mål er å registrere og sikre dokumentasjon av alle middelalderske steinhuggermerker i Nidarosdomen. Vi antar at steinhuggermerker i murverket på Nidarosdomen kan brukes som kilde til å rekonstruere kirkens bygningskronologi. Det er et omfattende materiale som skal registreres, dokumenteres og katalogiseres. Funnene vil kunne være et grunnlag for senere analyser.

Periodemål 2014

Registrere og dokumentere merkene i oktagon, koret med delrapportering, og sluttrapport om registreringer og dokumentasjon fra skipet.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det ble gjennomført utvendige registreringer av steinhuggermerker i løpet sommermånedene. Rapport fra 2014 er under slutføring.

2.1.3 Materialer og utførelse

- I. Kalkmørtel
- II. Overflatebehandling av stål

For valg av metoder og gjennomføring av restaureringsarbeid er det behov for å reetablere (gjenfinne) kunnskap om sammensetning og utførelsesmetoder med forskjellige materialer i restaureringsprosjekt. For Kongeinngangen (se pkt. 1.1) gjelder dette kunnskap om egenskaper til forskjellige kalkmørtler og i andre prosjekt dreier det seg om kunnskap om overflatebehandling av stål (hengsler og beslag mm.).

Periodemål 2014

- Prosjektet med sammensetning av kalkmørtelblandinger skal evalueres og rapporteres for valg av metode til gjenoppbygging av Kongeinngangen.
- Det skal gjennomføres prøver på overflatebehandling av stål.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Kalkmørtelblandinger er evaluert og under rapportering. Rapportarbeider ble utsatt grunnet sykdom hos nøkkelpersoner samt omprioritering av arbeidskraft til

Kongeinngangen og Erkebispegårdens kapell. Overflatebehandlingen av stål er utsatt grunnet prioritering av eksterne restaureringsoppdrag.

Våre murere presenterer sine forskningsprosjekter på en praktisk måte.

2.2 Utredning

2.2.1 Arkiv og samlinger

NDRs historiske arkiv og samlinger skal overføres til moderne lagringsmedier og gjøres tilgjengelig internt og for allmennheten.

Periodemål 2014

- Etablere avleveringsavtale med Statsarkivet, avventer svar fra Riksarkivaren.
- Digitalisere, og om nødvendig, konservere ca. 350 enheter av storformat i samlingene.
- Sikre at arkiver og samlingene har tilfredsstillende tekniske og klimatiske lagringsforhold.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det er mottatt svar fra Riksarkivaren og det er kontakt med Statsarkivet for avlevering. Kapasitet og arkivforhold for spesialformatene er under utredning.

En del av materialet er digitalisert, mens storformattegninger er flyttet til magasiner hos Trøndelag Folkemuseum – Sverresborg, for enklere prosess ved avfotografering og sikrere oppbevaringsforhold enn NDR har i egne lokaler. På grunn av manglende kapasitet hos Trøndelag Folkemuseum ble avfotograferingen ikke gjennomført i 2014.

Utfordringer og risiko

Det var ikke vurdert vesentlige risikofaktorer. Materialet er oppbevart sikkert selv om avlevering til Statsarkivet ikke er gjennomført.

3 Sikkerhet og beredskap

3.1 Sikkerhet og beredskap

NDRs bygninger, områder og objekter skal til enhver tid være sikret i forhold til brann, innbrudd og skade.

Periodemål 2014

- Vedta beredskapsplan for virksomheten.
- Ferdigstille redningsplaner for gjenstander i Nidarosdomen og Museet Erkebispegården.
- Utvidelse av alarmanlegg og overvåkning.
- Oppdatere branntekniske dokumenter samt oppgradere brannteknisk tilstand på bygningene.
- Vurdere konsekvenser av klimaendringer og framskriving av havnivå til 2100 nivå.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Krise- og beredskapsplan for NDR ble vedtatt av styret 15.12.2014. Flere av våre bygninger ble brannteknisk kartlagt og oppjustert sikkerhetsmessig med alarmer, branndører og rømningsveier.

I økende grad automatiseres styringssystemene med mulighet for fjernstyring. Driftsvakt- og beredskapsordningen ble reforhandlet i 2014. Ordningen innebærer døgnvakt og telefonstøtte. Det var registrert færre uønskede hendelser i 2014 enn i 2013.

Konsekvenser av klimaendringer er ikke vurdert.

Samlet måloppnåelse vurderes som tilfredsstillende.

Utfordringer og risiko

Det er foretatt nødvendige reparasjoner på alarmanlegg i Nidarosdomen og Lavetthuset, Erkebispegården. Utskifting av anlegget er påkrevet og må prioriteres for 2015.

I og med at framdriften i restaureringen i Artilleribygget trekker ut, vil Artilleribygget og deler av Lavetthuset, bli sikret midlertidig med sprinkleranlegg.

3.1.1 Steinfall Nidarosdomen

Periodemål 2014

- Sikring og risikovurdering av Nidarosdomen med hensyn til steinfall. Gjennomføre sikringstiltak.
- Inspeksjon og kontroller på utvendige og innvendige fasader.
- Vibrasjonsmåling under intonasjonen og stemmingen av Steinmeyerorgelet og konserter med bruk av elektroniske instrumenter og forsterkere.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det er gjennomført to utvendige og en innvendig inspeksjon gjennom året. Ved å gjennomføre fasadeinspeksjoner får vi fjernet åpenbare risikosteiner fra fasaden, men det er ikke mulig å se alle skader eller å nå fram til alle utsatte punkter. Risikoen for steinfall reduseres, men dette vil ikke være tilstrekkelig sikring. Det arbeides derfor med

planer for å sikre utearealene rundt domkirken mot steinfall. Det gjenstår å konkludere om hvilke avsperringsmetoder som skal benyttes.

I forbindelse med reetableringen av Steinmeyerorgelet er det gjennomført vibrasjonsmålinger i innvendige konstruksjoner. Det ble ikke avdekket faretruende vibrasjoner på de målte frekvenser og posisjoner.

Måloppnåelse anses som tilfredsstillende.

Dokumentasjon av skulpturer på Nidarosdomen. Her er gipsmakerne klare til å ta en ny avstøpning.

4 Forvaltning, drift og vedlikehold (FDV)

4.1 Drift og vedlikehold (FDV)

NDR har ansvar for drift og vedlikehold av en bygningsmasse på nærmere 17 000 m². Oppgavene følges opp og utføres i henhold til «Vedlikeholdsplan med tilstands- og risikoanalyse», fra 2011.

Periodemål 2014

- Følge opp tiltak innenfor tilgjengelige ressurser og vedtatt tiltaksliste fra budsjettbehandlingen. Det legges vekt på sikring av middelalderbygninger og problematikk med forvitring.
- Revidere vedlikeholdsplan.
- Utrede ny belysning med delvis utskifting i Nidarosdomen.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det har vært utført løpende vedlikehold og utskifting av tekniske anlegg i de fleste bygningene. Størst har utskiftingene vært i domkirken der det er ryddet opp i gamle føringer og utstyr i tilknytning til etablering av nye orgler.

I Museet Erkebispegården var det store problemer med vanntåkeannlegget over myntverkstedet. Kobberrør og dyser førte til avleiring av irr på alle faste overflater. Hele anlegget ble skiftet ut med plast og skadene synes å gå tilbake i det automatiske fredete anlegget. Utendørs er det utført reparasjoner og utskifting av steinheller ved Erkebispegården.

Revidering av vedlikeholdsplanen ble ikke gjennomført.

Det er utarbeidet en planskisse til ny innvendig belysning i domkirken, med tanke på alle forskjellige behov i kirkerommet. Gammel belysning og armatur er svært kostbart å reparere og det er delvis umulig å fremskaffe lyskilder og reservedeler.

Måloppnåelsen vurderes tilfredsstillende.

Utfordringer og risiko

Uforutsette hendelser med tekniske anlegg har medført en del uforutsette kostnader. I den nyere bygningsmassen har flere av varmevekslerne i fjernvarmeanleggene sviktet med kostbare utskiftninger som resultat. Vi må regne med at det etter hvert må foretas vedlikehold og utskiftninger i flere av de tekniske anleggene i de «nyere» bygningene.

Hovedmål 2

Nidarosdomen og Erkebispegårdens historie blir formidlet til publikum

5 Publikumsrettet virksomhet

I henhold til statens tildelingsbrev til NDR skal museumsdrift og publikumsrettet virksomhet med utstillinger, omvisninger mv., være et sentralt område for NDR. Kunnskap om Nidarosdomen og Erkebispegården skal formidles til ulike fagmiljøer og til allmennheten, også til et internasjonalt publikum. NDR skal se sin virksomhet i sammenheng med pilegrimssatsningen og aktivt bidra til å utvikle pilegrimstradisjonene.

I vår formidling av Nidarosdomen og Erkebispegården har vi benyttet en rekke kanaler. Direkte formidling til besøkende i anleggene gjennom omvisninger, faste og temporære utstillinger og aktivitetsbaserte tiltak står sentralt. På grunn av delvis stenging av Nidarosdomen første halvår har besøkstallet gått ned, mens det er en oppgang i Museet Erkebispegården og i Riksregalieutstillingen. Besøkstallet i Nidarosdomen omfatter gudstjenester og konserter. Ser vi derimot på antallet solgte billetter, er det en samlet sett en oppgang på 4,8 % fra 2013.

Tilreisende besøkende (turister), barn og unge samt byens befolkning er sentrale målgrupper, i tillegg til fagmiljøer. I sommersesongen har vi utvidede åpningstider i Nidarosdomen og Erkebispegården med faste omvisningstilbud på norsk, engelsk, fransk og tysk.

Overfor familiesegmentet er det gjennomført egne vår- og høstprogram. Den temporære utstillingen «Arven fra Nidaros» har vært godt besøkt, og det har vært god oppslutning på spesialomvisninger i anleggene i helgene. Hver andre søndag i måneden i vår- og høstsesongen har tilbudet vært utvidet med aktiviteter for barn og vi har gjennomført program til seniorer gjennom «Den kulturelle spaserstokken».

Den største satsningen har vært familiearrangementet «Jul i Erkebispegården», søndag 7. desember, med barneverksteder, matservering, teater, konserter og julemarked i Borggården. Dette er andre gang vi gjennomfører arrangementet, og oppslutningen økte betydelig i forhold til 2013.

For fagmiljøer er det gjennomført en rekke spesialomvisninger på bestilling. Disse miljøene når vi også gjennom publisering av faglitteratur. NDRs forlag står i år bak utgivelsene «Steinmeyerorgelet – fra skandale til klenodium» og boka «Vor kristne og humanistiske arv» i tett samarbeid med Nidaros Bispedømmeråd, som et bidrag til grunnlovsjubileet. Boka har en rekke omfattende forskningsartikler og betraktninger

knyttet til utviklingen av grunnloven. Publisering av fagstoff på våre nettsider supplerer bok- og artikkelproduksjonen.

Det er et ønske at publikum får oppleve en god atmosfære i anleggene. Butikken i Besøkssenteret med billettsalg og besøksinformasjon er et viktig formidlingspunkt. Et godt serveringstilbud er også en viktig del av publikumstilbudet, og samarbeidet med as To Tårn i Besøkssenteret og Restaurant Grenaderen bidrar her. Det bidrar samtidig med gode driftsinntekter. Et annet viktig element er utleie av konferanselokaler og møterom samt utleie av Borggården i Erkebispegården.

5.1 Besøk og omsetning

5.1.1 Besøk og billettsalg

Periodemål for 2014

- Nå en omsetning på billettinntekter på 9,7 mill. kr.
- Øke besøket i Riksregaliene og Museet Erkebispegården med 10 % i lavsesong.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det ble omsatt billetter for 11,3 mill. kr. Dette er godt over målsettingen, som var satt noe forsiktig i forbindelse med at Nidarosdomen var stengt store deler av året.

Målet om 10% økning i lavsesong både i Riksregalieutstillingen og Museet Erkebispegården, ble nådd med god margin. Lavsesong defineres som månedene januar-mai og september-desember. I Riksregaliene var økningen på hele 41 % i denne perioden (fra 7 260 til 10 241), og tilsvarende økning for Museet var 16 % (fra 13 368 til 15 470).

Riksregalieutstillingen i Erkebispegårdens Lavetthus, som også omfattet utstillingen «Arven fra Nidaros», hadde totalt 29 978 besøkende i 2014, mens for Museet Erkebispegården var antallet 39 342.

Utfordringer og risiko

Den største utfordringen besto i den omfattende intoneringen av Steinmeyerorgelet, som medførte sterkt reduserte åpningstider i Nidarosdomen i perioden januar-mai. Billettsalget viste en nedgang på 16% i denne perioden, mot tilsvarende periode i 2013.

Besøkstallene for Nidaros domkirke og Museet Erkebispegården baserer seg på automatiske telleapparater og innbefatter alle som har vært inne i bygningene. For Riksregalieutstillingen er det manuelle tellinger som er lagt til grunn, og her er det kun reelle besøkende i utstillingen som inngår i tallene. Det arbeides med å finne gode tellemetoder for alle enheter.

5.1.2 Butikk

Periodemål for 2014

- Nå en omsetning på 5,5 mill. kr.
- Utvikle et mer spesialisert sortiment som gjenspeiler vårt anlegg og NDRs virksomhet.
- Forberede og produsere nye salgsartikler og produkter fra verkstedene.
- Økt omsetning under Historisk Marked, Olavsfestdagene.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Omsetningen i butikken, når man holder det ordinære billettsalget utenfor, endte på litt over 6 mill. kr. som er 9,4 % over målsettingen. En del av meromsetningen skyldes langt høyere salg av konsertbilletter enn forventet (gir tilsvarende utgift).

I løpet av Olavsfestdagene var omsetningen i NDR sin bod på Historiske Marked på om lag kroner 81 000 mot om lag kroner 66 000 i 2013.

I tillegg til varer fra smie, gipsverksted og steinhuggervirksomhet, fikk man i 2014 inn produkter fra glassverkstedet i butikken. Under NDRs julearrangement i Erkebispegården i desember ble også produkter fra snekkerverkstedet fremhevet. Gjennom disse nye produktene har man økt synliggjøringen av NDR sin brede håndverksvirksomhet også gjennom butikkvirksomheten.

5.1.3 Utleie

Periodemål for 2014

- Nå en omsetning på 1,6 mill. kr.
- Øke bruken av Øysteinsalen som seminar/konferanselokale.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Total omsetning på utleie var 1,5 mill. kr. Dette er om lag kroner 100 000 lavere enn målsetningen. Øysteinsalen ble i 2014 leid ut til 59 forskjellige arrangementer mot 65 arrangementer i 2013.

Det er strammet inn på utleiepraksisen for våre lokaler og uteområder, noe som medførte færre store arrangement i 2014. Innstrammingen er gjort for å unngå slitasje på kulturminner og av hensyn til en balansert bruk for å beholde omdømmet vi ønsker at Erkebispegården skal ha.

Selv om målsettingen ikke ble nådd, anser vi den som tilfredsstillende.

Utfordringer og risiko

Framveksten av flere hoteller med konferansefasiliteter i Trondheim gir skjerpet konkurranse.

Feiring av Nobelprisvinnerparet Moser med middag i Herresalen, Erkebispegården.

5.2 Kommunikasjon

Periodemål for 2014

- Øke kjennskapen til Nidarosdomen og Erkebispegården og tilbudene våre.
- Øke kjennskapen til kompetansesenteret.
- Nå flere på digitale medier (10 % økning i antall besøkende på hjemmesiden vår, 20% økning i antall som liker våre facebooksider).
- Øke mediadekning av aktiviteter i anlegget.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Markedsføring ovenfor tilreisende er forbedret og gjennomføres i stor grad via destinasjonsselskaper. Vi har oppnådd god redaksjonell omtale i norske og utenlandske medier, noe vi også mener er god formidling av anleggenes historie. Et eksempel her er amerikanske Travel Channel, som når 95 millioner seere verden over. I september lagde de en reportasje fra Nidarosdomen med fokus på Olav den hellige. Et annet eksempel er NRKs Newtonredaksjon, som i februar hadde et innslag hvor det ble lett etter Olav den helliges levninger med geo-radar i oktogonen. Nidarosdomen er også benyttet som location for film- og TV-produksjon.

Vi har hevet kvaliteten på våre trykksaker og informasjonsmateriell, og har jobbet mer med oppdatering av sosiale medier. Det er registrert om lag 132 800 besøk på våre nettsider, en økning på over 20 % fra 2013. I tillegg til nettsidene er tallet på følgere for NDR sine tre Facebooksider; Nidarosdomen, butikkvirksomheten og verkstedene, steget fra foregående år med henholdsvis 86%, 10% og 50%.

Utfordringer og risiko

Basert på tilbakemeldinger og egen vurdering er det gjennomført et forprosjekt for å etablere nye nettsider. Et kommunikasjonsbyrå ble leid inn for å evaluere dagens nettside og komme med forslag til nytt informasjonshierarki og kravspesifikasjon. Det planlegges å jobbe videre med ny nettsideløsning i 2015.

5.3 Formidlingstilbud

5.3.1 Barn og unge

Periodemål for 2014

- Videreutvikle Nidarosdomen og Erkebispegården som læringsarena for grunnskole og videregående skole gjennom nye pedagogiske tilbud.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Om lag 7 850 skoleelever i organiserte grupper har besøkt Nidarosdomen og Erkebispegården i løpet året. I forbindelse med innvielse av Steinmeyerorgelet i mai, ble det gjennomført egen orgelkonsert for barn. Det er etablerte et nytt tilbud «Katedral og orgelklang», gjennom Den Kulturelle Skolesekken. Dette tilbys alle klasser på sjette trinn i Trondheim. Elevene får høre om hvordan lyden i orgelet blir til, og organister demonstrerer hvordan ulik klang skapes ved bruk av ulike typer piper. Resultatoppnåelsen er god.

På englejakt i Nidarosdomen.

Utfordringer og risiko

Intoneringsen av Steinmeyerorgelet i perioden januar til mai la også en del begrensninger i tilbudet til skolebarn. Til tross for forsøk på å selge inn alternative tilbud i Erkebispegården, valgte mange å avlyse eller utsette besøket fordi de ønsket å besøke kirken.

5.3.2 Byens og regionens befolkning

Periodemål for 2014

- Videreføre vår- og høstprogram for hele anlegget.
- Utrede nye formidlingsmetoder for tilgjengeliggjøring av anlegget.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det ble gjennomført 70 åpne omvisninger i Nidarosdomen i periodene januar-april og september-desember. I tillegg har det vært åpne omvisninger i Museet Erkebispegården og Riksregalieutstillingen, kjellervandring i Nidarosdomen, kapellomvisninger og andre spesialomvisninger. Det har vært stor pågang og de fleste spesialomvisninger har vært utsolgt.

Det har vært jobbet med å utvikle tilbudene på våre familiedager. Disse ble arrangert i mai og desember, og besøkstallene ble høyere enn året før.

Det pågår en kartlegging og vurdering av digitale formidlingsmetoder.

Måloppnåelsen vurderes som god.

Utfordringer og risiko

Flere formidlingstilbud har begrensninger i antall deltakere på grunn av sikkerhet. Dette gjelder for eksempel kapellomvisninger, og man har opplevd fra tid til annen at besøkende ikke får delta på annonserte tilbud på grunn av dette.

5.3.2 Turister

Periodemål for 2014

- Større andel av turister skal kjøpe seg inngangsbillett til Nidarosdomen.
- Større andel av besøkende skal besøke Erkebispegårdsanlegget.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Myntslaging i Erkebispegården.

Det totale besøkstallet ved Nidarosdomen og utstillingene i Erkebispegården ligger omtrent på samme nivå for månedene juni, juli og august 2014 som for samme periode i 2013: (En nedgang på 0,2 %). Antallet solgte besøksbilletter har i samme periode steget med 7,4 % fra 2013 til 2014. For NDRs del er altså måloppnåelsen bedre enn selve besøksstatistikken skulle tilsi.

I forhold til 2013 er det en økning i besøket av cruiseturister. I alt 109 busser med cruisepassasjerer ble tatt i mot sommeren 2014 mot 62 busser i 2013.

I løpet av høysesongen har vi totalt tilbudt 432 åpne omvisninger på ulike språk i Nidarosdomen og 108 åpne omvisninger i Nordfløy, Erkebispegården. De åpne omvisningene i Nidarosdomen har ca. 50 deltakere pr. omvisning.

Utfordringer og risiko

På dager med stort besøk er organisering av omvisninger og kapasiteten i butikken en utfordring.

5.4 Pilegrimer

Periodemål for 2014

- Samarbeide med andre aktører for å sikre et godt pilegrimsmottak.
- Tilby formidlingsopplegg knyttet til tema pilegrim.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Det er lagt til rette for at besøkende pilegrimer får en god mottakelse. Det er gjennomført middelaldervandringer, med tema pilegrim for skolelever. I samarbeid med Trøndelag Folkemuseum er det utviklet et tilbud med pilegrimsvandring fra Haltdalen stavkirke på folkemuseet til Nidarosdomen.

Det er inngått et samarbeid med Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Visit Trondheim, Trådløse Trondheim og Nasjonalt Pilegrimssenter for å få på plass et tidsmessig digitalt verktøy for trådløs informasjonsformidling om kulturminner og interessante lokaliteter på veien.

NDR bidro i gjennomføringen av seminar i forbindelse med markeringen av jubileet for Olav den helliges dåp, arrangert av Pilegrimsgården og Nasjonalt Pilegrimscenter.

Gjennom butikken tilrettelegger vi for pilegrimsaktivitet gjennom salg av relevant litteratur, pilegrimsrelaterte suvenirer og informasjon til besøkende.

Måloppnåelsen vurderes som god.

5.5 Utstillingsvirksomhet

Periodemål for 2014

- En utstilling skal produseres til sommersesongen med tema relatert til Grunnlovsjubileet.
- Planlegge utstillingsprogram for 2015.
- Forprosjekt – videreutvikling av Museet Erkebispegården.

Fra utstillingen «Arven fra Nidaros» i Lavetthuset, Erkebispegården.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Utstillingen «Arven fra Nidaros» var tittelen på utstillingen som ble åpnet i mai. Denne var NDRs markering av 200-årsjubileet for 1814 og fokuserte tematisk på hvordan linjer kan dras fra middelalderen og frem mot 1814. I tillegg til sin forankring i nye liberale tanker som oppsto med opplysningstiden, bygger grunnloven også på en kristen arv fra middelalderen hvor St. Olav var sentral. Den bygger også i stor grad på mye av det arbeidet med revidering av lovverket i middelalderen som erkebiskop Eystein Erlendsson sto bak. Disse to personene sto derfor sentralt i utstillingen, som inngikk i den offisielle markeringen av grunnlovsjubileet. Utstillingen har hatt godt besøk og bidro til økningen som er registrert under Riksregalieutstillingen i samme lokale.

Høsten 2014 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som gjennomførte en evaluering av Museet Erkebispegården og foreslo kortsiktige tiltak. Det har i tillegg vært arbeidet med utstillingsprogram for 2015.

Måloppnåelsen ansees som god.

5.6 Kvalitet og service

Periodemål for 2014

- Alle møter med publikum, kunder og samarbeidspartnere skal være preget av god kvalitet og service.
- Gjennomføre kundetilfredshetsmålinger.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Vi har en fast stab av publikumsverter som jobber hele året, og vi er heldige med at det er stor kontinuitet blant sommeransatte. Dette bidrar positivt til god kvalitet og service. Det krever imidlertid kontinuerlig arbeid med opplæring og oppfølging for å videreutvikle og opprettholde nivået. Det er gjennomført kurshelg og flere fagkvelder, hvor også service var tema.

Nytt elektronisk bookingsystem er anskaffet og vil bli tatt i bruk i 2015.

Årets kundetilfredshetsmåling i butikken, Mystery shopper, ble gjennomført våren og høsten 2014, og i etterkant ble det gjennomført opplæring/kurs på de områdene man så et forbedringspotensiale. På TripAdvisor var Nidarosdomen ved inngangen til 2015 rangerer som den beste av 44 attraksjoner i Trondheim, Museet Erkebispegården lå som nummer 6 og Riksregaliene som nummer 21. Nidarosdomen fikk utmerkelsen «Travellers' Choice 2014» i tillegg til at Museet Erkebispegården fikk Fortreffelighetsprisen for 2014.

Grunnlovsjubileet. Direktør Steinar Bjerkestrand gir en orientering om kongemaleriene i Herresalen, Erkebispegården, til ordfører Rita Ottervik, statsminister Erna Solberg, preses Helga Haugland Byfuglien og stortingspresident Olemic Thommessen.

Hovedmål 3:

NDR opprettholder sin posisjon som et nasjonalt kompetansesenter for verneverdige bygninger i stein

6 Nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein

6.1 Kompetansesenteret

NDR er nasjonalt kompetansesenter for restaurering av verneverdige bygninger i stein. Utredninger og undersøkelser knyttet til reetablering av gamle håndverksteknikker skal følge alt restaureringsarbeid.

Periodemål 2014

- Forberede og gjennomføre årsmøte og konferanse for Europäische Dombaumeisterverein i Trondheim juni 2014.
- Gjennomgå forskningsbehov, og fremme søknader om forskningsprosjekt knyttet til NDRs bygningsmasse og bygningshistorien.
- Forberede og vedta en forskningsplan.
- Etablere avtaler for samarbeid med forsknings- og utdanningsinstitusjoner med tilsvarende og kompletterende kompetanse til NDRs egen kompetanse.

Resultater – omtale av tiltak som har vært gjennomført

Vi var i år vertskap for årskonferansen for Europäische Dombaumeisterverein som ble gjennomført 23. – 28. juni. Dette var første gang konferansen ble holdt i Norge, og den samlet representanter for nærmere 100 katedraler fra 9 forskjellige land. Et stort plan- og forarbeid var nedlagt av prosjektgruppe og prosjektledelse. Konferansen maktet å gi et bredt bilde av virksomheten med Nidaros domkirke og Erkebisppegården, for våre kolleger. En rekke av våre medarbeidere deltok med gode faglige foredrag og innspill. Konferansen ble i alle måter vellykket og evalueringer og tilbakemeldinger fra våre internasjonale kolleger har vært overstrømmende positive.

Deltakere – Europäische Dombaumeisterverein i Erkebisppegården

Som en del av registrerings- og forskningsarbeidet ble det gjennomført et større arbeid med 3D-scanning av domkirkens nordside. Vi legger her grunnen for en nyregistrering som etter hvert skal gi tilgang til nøyaktig og detaljert kartmateriale for hele bygningen.

I forbindelse med nasjonale håndverksdager/bygningsvernkongress ved Norsk Folkemuseum i Oslo deltok en stor delegasjon fra NDR med presentasjoner av våre spesialfag. Vi har også deltatt på en rekke enkeltkonferanser innenfor våre fagfelt og på tilstøtende fagområder. Slik holder vi en løpende kontakt med de forskjellige miljøene innenfor restaurerings- og håndverksfagene og deltar i sikring og utvikling av vår kompetanse.

Arbeidet med forskningsplan måtte utsettes på grunn av langtidssykemelding i avdelingen.

Opplæring og videreutdanning:

Bachelor i teknisk bygningsvern og restaurering. Fire av håndverkerne følger studiet ved Høgskolen i Sør-Trøndelag. Studiet er en del av NDRs interne opplæringsplan for restaureringsteknikere. En av restaureringsteknikerne studerer master i kulturminneforvaltning ved NTNU. I tillegg følger fagleder ved forsknings- og utviklingsenheten masterstudier i arkitektur og bygningsvern ved Arkitekthøgskolen i Oslo. I tillegg har vi 3 lærlinger i gips-, smed- og tømmerfaget.

Studiereiser:

- Glassverkstedet, Englandtur med besøk i blant annet York, Lincoln og Durham.
- To av steinhuggerne har vært på verkstedutveksling i Lincoln workshop, mens vi har hatt en steinhugger fra Lincoln på utveksling i vår bygghytte.
- York, kurs i oppslag og mal med Jon Daivid. (2)

Konferanser/seminar:

- Building Limes Forum, Bath, UK. (2)
- Nordisk forum i Bygningskalk, Helsingør DK. (1)
- Bygningsvernkongress på Norsk Folkemuseum. Instruktører og paneldeltagere.(6)
- Praktisk seminar i øksesmiing. (2)
- Stavkirkeprogrammet Trøndelag Folkemuseum, Sverresborg. (2)
- Seminar, kalkovn Værnes. (2)
- Fagdag Trøndelag Folkemuseum, foredragsholdere fra NDR. (2)
- Arrangør av seminar angående restaurering av glassmalerier Flekkefjord. (2)
- Fagdag Kirkelig Fellesråd, foredragsholder fra NDR. (1)
- Forum for Arkeologiformidling. (2)

IV Styring og kontroll i virksomheten

Nidaros Domkirkes Restaureringsarbeider (NDR) har god styring og kontroll, og benytter mål- og resultatstyring som grunnleggende styringsprinsipp. Det gjenstår noe arbeid med etablering av gode styringsparametere (resultatindikatorer) for å se utvikling over tid. NDR har ingen merknader i revisjonsberetningen for 2013.

Budsjettstyring og regnskap

Direktoratet for økonomistyring (DFØ) leverer lønns- og regnskapstjenester. NDR benytter fullservicemodell. Det foreligger interne instruksjoner og rutiner og det utarbeides årlige interne budsjett disponeringskrav og bestillingsfullmakter.

NDR har betydelige kontantinntekter fra billett- og varesalg, og det benyttes lukket kontanthåndteringssystem med nattsafeenhet for å sikre både ansatte og kontantverdier. I forbindelse med utfakturering er det rutiner for betalingsoppfølging og NDR har samarbeidsavtale med Kredinor for inndriving av fordringer. NDR har ikke hatt uerholdelige fordringer i 2014.

Samfunnssikkerhet og beredskap

NDR sitt hovedansvar er å forvalte kulturhistoriske bygninger og nasjonalsymbol som Nidarosdomen og Erkebispegården. Dette gjøres gjennom planmessig og løpende restaurering og vedlikehold. Alle bygg har god brann- og innbruddsikring. Det legges stor vekt på sikkerhet og sikring. NDR har døgnvakt gjennom egen driftsvaktordning og vaktelskap.

Det er særskilte sikkerhetsrutiner knyttet til riksregaliene, som er utstilt i Lavetthuset, Erkebispegården. I tillegg har NDR ansvar for historiske gjenstander i utstillinger.

Når det gjelder hendelser som innbrudd og hærverk er det færre hendelser i 2014 enn i 2013. Kontrollrutiner for steinfall rundt og inne i Nidarosdomen er forbedret og gjennomført. NDR har rutinemessig og godt samarbeid med lokalt politi- og brannvesen.

I desember ble krise- og beredskapsplanen vedtatt i styret.

Fjerning av tidstyver

Vi har gjennom året arbeidet både med identifisering og fjerning tidstyver. Det gjelder tidstyver vi opplever i møte med sentral forvaltning, og tidstyver vi har internt i virksomheten. Arbeidet med forenkling og fjerning av tidstyver i egen virksomhet, gjelder i all hovedsak vår egen drift og i mindre grad vår virksomhet i møte med brukere, innbyggere og næringsliv.

Når det gjelder identifisering av tidstyver i ordninger fastsatt av andre, har vi tidligere meldt inn bl.a. en forenkling av anskaffelsesregelverket og en raskere behandling av dispensasjonssøknader.

Anskaffelsesregelverket.

- Tidkrevende ved mindre anskaffelser
- Tar ikke høyde for bruk av særtjenester over tid, hvor regelverket går foran det å finne en best mulig praktisk løsning.

Behandling av dispensasjonssøknader.

- Uforutsigbar og lang behandlingstid hos antikvariske myndigheter ved dispensasjonssøknader og unntaksbestemmelser, vanskeliggjør egen planlegging og gjennomføring av prosjekter.

Det er jobbet med å identifisere tidstyver internt. Noe av det som har kommet fram gjelder ledelse og organisering, blant annet uklarhet rundt roller og ansvar. Det jobbes med å få en felles forståelse og utøvelse av ansvar på de ulike nivå og mellom avdelinger og enheter. I dette ligger også gjennomgang og opplæring i lov og avtaleverk og bedre administrative rutiner. Samtidig har vi jobbet med å få mer effektive møter.

Virksomheten har store utfordringer med at arbeidsplassene er spredd geografisk og i flere bygninger. Det brukes daglig mye tid på forflytning mellom bygninger og anlegg og mangelen på uformell internkommunikasjon mellom enhetene skaper ekstra utfordringer. Publikumsavdelingen har også utfordringer med å sitte i åpent kontorlandskap i lokaler som er dårlig egnet til dette.

IA-avtalen og sykefravær

Den nye samarbeidsavtalen om et mer inkluderende arbeidsliv ble signert på slutten av året. NDR har egne aktivitetsmål knyttet til de nasjonale delmålene, hvor målet for det legemeldte sykefraværet ikke skal overstige 4 prosent.

Sykefraværet pr. 3. kvartal i 2014 ligger på akkurat 4 prosent. I all hovedsak skyldes sykefraværet ikke-arbeidsrelatert sykdom. NDR har de siste årene jobbet med forebygging, med fokus på blant annet arbeidsstillinger og tilbud om aktivitet/trening i arbeidstiden.

Sykefravær	2012	2013	2014¹
Legemeldt	3,9	3,7	4,0
Legemeldt kvinner	3,5	5,2	5,2
Legemeldt menn	4,2	2,3	1,9

Ansatte med midlertidig eller varig redusert arbeidsevne tilbys individuell tilpasset tilrettelegging, for om mulig å hindre overgang til trygdeytelser. NDR har en fast VTA arbeidsplass (Varig tilrettelagt arbeid) for en ung arbeidstaker.

Ingen arbeidstakere har gått av med pensjon i 2014. En pensjonist har vært engasjert på pensjonistvilkår i løpet av året. Ved årsskiftet er 4 arbeidstakere over 62 år. NDR har intern avtale om seniordager. En ansatt har vært på seniorkurs gjennom SPK.

HMS og arbeidsmiljø

Den årlige HMS-dagen for ansatte med kurs i brannsikkerhet/brannslukking og førstehjelp ble gjennomført på våren. Tema for øvrig var kommunikasjon, kosthold og livsstil. Vi har meget godt samarbeid med vår bedriftshelsetjeneste – Bygghelsetjenesten Midt-Norge, og de bidro i gjennomføringen av dagen.

Velferdsturen gikk denne gangen til Trøndelag Folkemuseum – Sverresborg, hvor vi hadde et flott program og ble kjent med en av våre samarbeidspartnere her i Trondheim. Vi klarte også i år å stille lag til St. Olavsloppet, som går mellom Trondheim og Østersund. For å få til et lag måtte vi åpne for slekt og venner. Målet neste år er å motivere enda flere av våre ansatte til å delta, gjennom ukentlige fellestreninger.

Likestilling

NDR har egen handlingsplan for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Av de 60 faste ansatte ved årets slutt er det akkurat like mange kvinner som menn. Andelen kvinnelige ledere er 60%.

---

¹ Omfatter 3 kvartal

Utenlandske arbeidstakere fra landgruppe 1 er 11,6%, en økning fra 8,8 % i 2013, mens andelen fra landgruppe 2 er 1,7 % mot 3,5 % i 2013.

Svangerskaps-/fødselspermisjoner i 2014 var 16 uker (menn).

Etiske retningslinjer

Det er utarbeidet etiske retningslinjer for virksomheten og egne varslingsrutiner. Det er ikke behandlet saker knyttet til varsling av kritikkverdige forhold i 2014.

Lærlinger

Det er tatt inn tre nye lærlinger høsten 2014. Alle er lærlinger i håndverksfag knyttet til verkstedene våre og fordelt på gipsmaker-, smed- og tømmerfaget.

V Vurdering av framtidutsikter

Eierskap og tilknytning

I forbindelse med registrering av fredede bygninger i den statlige kulturminne-databasen ble spørsmålet om eierskap til Nidarosdomen aktualisert, og dermed diskusjonen om NDRs organisasjonsmessige plassering som statlig forvaltningsorgan. Det knytter seg stor offentlig interesse til dette spørsmålet. Det er foreløpig ikke avklart, og fører med seg en viss grad av usikkerhet for alle internt i organisasjonen. Vi ser frem til at spørsmålet gis en bredere plass i drøftingene mellom ledelse, departement og eventuelt politisk myndighet. Vi ser for oss at det finnes ulike måter å formulere både vårt oppdrag og tilknytning. Inntil videre har vi som forutsetning i vårt planverk at staten skal målbære vårt hovedoppdrag og være vår hovedtilknytning i tiden som kommer.

Nye strategier

Ved inngangen til 2015 tar vi fatt på det siste året av gjeldende strategiske planperiode. Vi har derfor gjennom året avviklet to større plansamlinger for ledergruppene og er i ferd med å utarbeide ny strategisk plan for perioden 2015 – 2020 (-30). Vi ser at det nå er et tydelig behov for større revisjoner av NDRs løpende planer så vel innenfor restaurering og vedlikehold som innenfor forskning og formidling, og har økt innsatsen og arbeidet med dette. Utvikling av ny teknologi og nye medier gir nye utfordringer til elektroniske plattformer både for kunnskapslagring og kunnskapsformidling. Vi ønsker å være oppdatert og i pakt med den generelle utviklingen også på dette området, men ser samtidig at dette er et ressurskrevende felt.

Store utfordringer

Nidarosdomen er en bygning som gir oss løpende og stadig nye utfordringer. I 2015 er det tvingende nødvendig med en hovedkontroll på hovedtårn og spir, for å være sikker på at denne delen av bygningen står seg mot et stadig villere og våtere vær.

Etter hvert som restaureringen av Kongeinngangen skrider frem, må det gjøres et godt forberedelses- og utredningsarbeid i møte med neste hovedprosjekt; Korets nordre fasade. Dette krever etablering av et stort hovedstillas på kirkens nord-østre side. Et kostnads-krevende prosjekt som må på plass i 2016.

Det har etter vårt syn tatt uforholdsmessig lang tid å få svar fra Riksantikvaren på spørsmålet om fundamentering av Artilleribyggget i forbindelse med hovedrestaurering av denne. Arbeidet påføres på denne måten både forsinkelser og kostnader. Det er uklart når prosjektet kan slutføres. Samtidig står utredning av og restaurering av Grenaderkomplekset for tur.

Hovedbelysningen innvendig i Nidarosdomen er overmoden for utskiftning. En første prosjektskisse er utarbeidet, og vi ønsker å komme i gang med både forprosjekt og gjennomføring. Dette prosjektet er imidlertid av en slik art at det må løftes frem som en helt egen bevilgningssak løst fra vårt vanlige drifts- og investeringsbudsjett.

På forskningssiden har vi den kontinuerlige forskningen omkring bygningshistorien for Nidarosdomen så vel som for Erkebispegården som gir stadig ny informasjon og åpner for nye konklusjoner. Doktorgradsprosjektet om Oktogonen forventes slutført i 2015. Vi har også forskningsprosjekter på materialkunnskap og handlingsbåren kompetanse som følges opp og utvikles videre. Dette er forskning som har vakt internasjonal interesse, og som følges av flere samarbeidende institusjoner.

Det er under utvikling et spennende samarbeidprosjekt med institutt for klassiske studier ved NTNU. Det handler om kildegranskinger og et større oversettelsesarbeid i forbindelse

med Erkebiskop Eystein Erlendsson, katedralens første tid og håndskriftet «Passio Olavi». Forskning omkring spørsmålet om plasseringen av Olav den Helliges jordiske levninger aktualiseres med jevne mellomrom, og krever løpende oppfølging.

Også på formidlingssiden står større utfordringer for tur. Det handler om elektronisk formidling i forskjellige varianter og på forskjellige plattformer. Nye formidlingsformer for møtet med den enkelte besøkende skal utvikles, og nyutvikling og gjennomføring av formidlingsopplegg for barn og unge er en løpende utfordring som krever både personell og ressurser.

Det generelle vedlikeholdsbehovet på den øvrige bygningsmassen blir stadig større, og vil være krevende i årene som kommer. Det gjelder også for de «nyeste» bygningene, som etter hvert har nådd en alder som forutsetter økt vedlikeholdsinnsats. Når det gjelder det samlede behov for restaurering og vedlikehold i tiden som kommer, må det være klart at budsjettene ikke kan reduseres uten at det vil gå ut over vårt oppdrag og kvaliteten på vårt arbeid!

NDRs 150 års jubileum er mindre enn fem år unna. Vi vil i 2015 drøfte hvordan virksomheten skal forberede markeringen av dette jubileet.